

עד:

השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

(א) ונכרי אלמס איתא רבי יהודה (ב) ושריטין ס. ופס איתא וחי דלא מלחא עלה רבי כר' (ג) ופס דודי פ"י רש"י חולין לב. ד"ה אחר לכו' (ד) יקלוק. רש"י. (ה) ופס וחי מרוב אונקלוס של חבלי עינים חין יטוון ור' (ו) ופס פסר.

הנהרות הב"ח

(א) גס' ופס מניסו לקיום וחי חין מניסו לקיום: (ב) רש"י ד"ה דרש ור' פ' כרית אהר דתנן האילנות והקדמה:

מתני' גס של אבן שזפתה עובד כוכבים. ואורחא למירמי ביה חמרא פורתא לעובדי קוטרא דזפתא: מנגבה. מפרש בגמרא (פ"ה). נמים ואפר: של עץ. דעניא זפת טובא ונלעא חמרא טפי רבי אומר ינגב כשל אבן ורננן

הוא ומשום דחרס גופא בלא זפתא בלע ליה לחמרא: בבל' אכל דרך כס. בשאינה זפתה לא בעיא ניגוב אלא דהה: אורחא דמילתא קפני. שדך הוסיפין לזרוב בו יין: א"ד אמר רבא דוקא זפתא. ולא דרך כס. הוא דקניא בניגוב: אכל דרך כס. עובד כוכבים בגמ' מוספתא: לא סגי לה בניגוב. אלא בקילוף משום דעיל חמרא בפילי דזפתא: דלא מלחא עלי. לעשותן בהכשר שלא תפסיד את יינו ומלא לזות עלי: שיעא. תלמוד: מלח. כלי שדולין בו מן הכור לחמית. הגת והמחץ והמשפך כו' בשל חרס עסקין מדקתני סיפא של עץ ושל אבן כו' ובשאלן מוספות עסקין מדקתני סיפא ושל חרס מוספות מכלל דכולה רישא בשאלן מוספות: ר' מתיא בניגוב. ולקמן פריך והא אבן מלחא זפתה וזאתה פילא מתותיה וחזא דהוה מלא חמרא אמר הא לא סגי לה בניגוב אלא בקילוף והיינו דא"ל חביבי חזי דלא מצוחת עלי כי מדרשא ת"ר הגת והמחץ והמשפך של עובדי כוכבים רבי מתיר בניגוב וחכמים האוסרין ומורה רבי בקנקנים של עובדי כוכבים ושהן אסורין ומה הפרש בין זה לזה זה מכניסו (א) בקיום וזה אין מכניסו בקיום ושל עץ ושל אבן ינגב ואם היו מוסיפין אסורין והתנן גת של אבן שזפתה עובד כוכבים מנגבה והיא טהורה מתניתין דלא דרך בה ברייתא דדרך בה אמר מר הגת והמחץ והמשפך של עובדי כוכבים רבי מתיר בניגוב וחכמים האוסרין והאנן תנן של חרס אע"פ שקלף את הזפת הרי זו אסורה אמר רבא סיפא דמתני' אתאן לרבנן דרש רבא ונעוה ארתחו רבא ויכי הוה משדר גולפי להרפניא סחף להו אפומייהו וחתים להו אבירציהו קסבר כל דבר שמכניסו לקיום אפילו לפי שעה גזרו ביה רבנן במה מנגבן רב אמר במים רבה בר בר חנה אמר באפר רב אמר במים במים ולא באפר רבה בר בר חנה אמר באפר באפר ולא במים אלא רב

כי לא דרך בה ינגב ושל עץ יקלוק ושל חרס אסורה ולרבי של אבן ושל עץ ינגב ושל חרס יקלוק דקתני בבביתא דבשאינה מוספת סגי בניגוב אלמלא מוספת יינגב ושריא: נעוה ארתחו. הגת הרמיתו ברוחמין. נעוה כמו יאטופון נעוהי בחמר: כי הוה משדר גולפי. כדים רקיס: סחף להו אפומייהו. כופה אותן שוליהן למעלה ופיהן למטה משום חותם בתוך חותם: וחתים להו אבירציהו. חותם את פי השק כלפי שוליהן: קסבר כל כלי שמכניסו לקיום אפילו. אין מוסרו לעובד כוכבים אלא לפי שעה גזרו ביה רבנן כיון עלמא כי היכי דלא לית לשהייה יד עובד כוכבים: נמים ולא באפר. בתמיה. מי מיקרי ניגוב: רב

הוא חמרא פורתא לעובדי קוטרא דזפתא: מנגבה. מפרש בגמרא (פ"ה). נמים ואפר: של עץ. דעניא זפת טובא ונלעא חמרא טפי רבי אומר ינגב כשל אבן ורננן

מתני' אגת של אבן שזפתה עובד כוכבים מנגבה והיא טהורה ושל עץ רבי אומר ינגב וחכ"א יקלוק את הזפת ושל חרס אע"פ שקלף את הזפת יררי זו אסורה: גמ' אמר רבא דוקא זפתה אבל דרך בה לא פשיטא זפתה תנן מהו דתימא הוא הדין אפילו דרך בה והאי דקתני זפתה אורחא דמלחא קתני קמ"ל איכא דאמרי אמר רבא דוקא זפתה אבל דרך בה ילא סגי לה בניגוב פשיטא זפתה תנן מהו דתימא ה"ה דאפילו דרך בה והאי דקתני זפתה אורחא דמלחא קתני קמ"ל דוקא זפתה אבל דרך בה לא סגי לה בניגוב כי היא הוה דאחא לקמיה דרבי חייא א"ל הב לי גברא דרבי לי מעצרתאי א"ל לרב זיל בהדיה ויחזי דלא מצוחת עלי כי מדרשא אול חזייה דהוה שיעא טפי אמר הא ודאי בניגוב סגי לה בהדי דקא אויל ואחי חזא פילא מתותיה וחזא דהוה מלא חמרא אמר הא לא סגי לה בניגוב אלא בקילוף והיינו דא"ל חביבי חזי דלא מצוחת עלי כי מדרשא ת"ר הגת והמחץ והמשפך של עובדי כוכבים רבי מתיר בניגוב וחכמים האוסרין ומורה רבי בקנקנים של עובדי כוכבים ושהן אסורין ומה הפרש בין זה לזה זה מכניסו (א) בקיום וזה אין מכניסו בקיום ושל עץ ושל אבן ינגב ואם היו מוסיפין אסורין והתנן גת של אבן שזפתה עובד כוכבים מנגבה והיא טהורה מתניתין דלא דרך בה ברייתא דדרך בה אמר מר הגת והמחץ והמשפך של עובדי כוכבים רבי מתיר בניגוב וחכמים האוסרין והאנן תנן של חרס אע"פ שקלף את הזפת הרי זו אסורה אמר רבא סיפא דמתני' אתאן לרבנן דרש רבא ונעוה ארתחו רבא ויכי הוה משדר גולפי להרפניא סחף להו אפומייהו וחתים להו אבירציהו קסבר כל דבר שמכניסו לקיום אפילו לפי שעה גזרו ביה רבנן במה מנגבן רב אמר במים רבה בר בר חנה אמר באפר רב אמר במים במים ולא באפר רבה בר בר חנה אמר באפר באפר ולא במים אלא רב

כי לא דרך בה ינגב ושל עץ יקלוק ושל חרס אסורה ולרבי של אבן ושל עץ ינגב ושל חרס יקלוק דקתני בבביתא דבשאינה מוספת סגי בניגוב אלמלא מוספת יינגב ושריא: נעוה ארתחו. הגת הרמיתו ברוחמין. נעוה כמו יאטופון נעוהי בחמר: כי הוה משדר גולפי. כדים רקיס: סחף להו אפומייהו. כופה אותן שוליהן למעלה ופיהן למטה משום חותם בתוך חותם: וחתים להו אבירציהו. חותם את פי השק כלפי שוליהן: קסבר כל כלי שמכניסו לקיום אפילו. אין מוסרו לעובד כוכבים אלא לפי שעה גזרו ביה רבנן כיון עלמא כי היכי דלא לית לשהייה יד עובד כוכבים: נמים ולא באפר. בתמיה. מי מיקרי ניגוב: רב

הוא חמרא פורתא לעובדי קוטרא דזפתא: מנגבה. מפרש בגמרא (פ"ה). נמים ואפר: של עץ. דעניא זפת טובא ונלעא חמרא טפי רבי אומר ינגב כשל אבן ורננן

הגת והמחץ והמשפך כו'. ושל עץ ושל אבן מנגבן חזו טהרתם כשאינם מוסיפים מיירי ולקמן מוקמינן בדרך בה עובד כוכבים וא"ת והא רבא אחר לעיל גבי מתני' בדרך בה עובד כוכבים סגי לה בהדחה בעלמא וי"ל דמתני' דלעיל בדרך בה עובד כוכבים לפי שעה אבל הכא מיירי בשל עובד כוכבים דלעיל טובא לפי שהריה פעמים דרך בה העובד כוכבים וא"ת א"כ היכי פריך בסמוך ממתני' דקתני דסגי בניגוב במוסיפין להך ברייתא דקתני בה ואם היו מוסיפין אסורין ומאי קושיא הא אוקימנא מתני' בשל ישראל ובביתא בשל עובדי כוכבים כדפריש' וי"ל דבמוסיפין אין לחלק בין של עובדי כוכבים לשל ישראל לפי שהזפת מצליע בשעה מועטת:

דהוה שיעא. פירש הר"ר פטר כלי שנקב בו ונסתם בוסת אינו חמור ככלי מוסף שהחמירו בו אפילו לפי שעה לפי שמכניסו לקיום ולא משום דבלע ולכן רבא רב להמיר גת של אבן וזפתה דהוה שיעא ולא חס ללעיל זפת וא"כ סתימת זפת הכלי שאין עשוי לקיום סגי ליה בהדחה ככלי עלמא או ניגוב אס הוא כלי שצריך ניגוב ולפי זה המשפך שלנו שמוסיפין מעט סגי בהכרח סגי להו בניגוב כמו המשפך עלמא מיהו כללים מוסיפים יש להחמיר שרגילים ומלחין: דרש רבא נעוה ארתחו. פירוש הגעילו הגחמים הגדולים מלאן אומר ר"ת דעירוי ככלי ראשון מדמאר הכא דעל ידי עירוי מפליט הין הבלע גת דעל כרחק ע"י עירוי קאמר הכא שהרי הגת גדולה וכדיה שאין יכולין לתמה למוך יורה מרוחמת כדי להגעילה אלא ע"כ על ידי עירוי קאמר והשתא כיון דהוה ככלי ראשון אס כי הני כלים שנאסרו ע"י כלי ראשון סגי להו בהגעילה ע"י עירוי אבל רש"ס חולק על ר"ת ואומר דעירוי ככלי שני הוא לגמרי והא דמשמע הכא דגת סגי לה בעירוי שאני יין נסך דתשמישו ע"י זיון ועיקר דברי רש"ס ור"ת בתוספתא שנת פרק כירה (דף מז. ושם) (א) האילנס והקדמה שהענין מרוחמין ושם הארציו ומסקנא דמילתא פי' רבינו ברוך דמילתא דעירוי תליא בפלוגתא דרב ושמואל דפי' כיצד זולין בספחים (דף שו.) דפליגי אי תמלא גבר אי עילאה גבר וקיימא

לן כמאן דאמר תמלא גבר מיהו גס עילאה מנשל ומנלע כדי קליפה דלדמיקא ליה בלע כדאמרינן פי' כיצד זולין הלכך עירוי אינו לא ככלי ראשון ולא ככלי שני לגמרי אלא מנשל ומנלע הוא כדי קליפה ולא יותר וא"כ כלים שנאסרו ע"י כלי ראשון שהם בלועים מעבר לעבר לא סגי בעירוי שהרי העירוי אינו מפליט אלא כדי קליפה ולא יותר והני קערות שהם בלועות על ידי עירוי היה נראה כמו כן דסגי להו בעירוי להגעילין וכן פירשתי בסדר ניעור חמץ בקרובין שנת הגדול שידר רבינו יוסף ט"ו (פסח) קדירות אין צריך לפלחא כו' וקערות מותרות כי שקיל מדורא עליהו לאחא ומיהו אין הלכה כך אלא צריך להגעילין ככלי ראשון משום דפעמים שחובטין הקערות בתוך הכלי ראשון ותוך יורה מרוחמת והשתא דפירשתי עירוי אינו לא מנלע ולא מפליט רק כדי קליפה אס כן נעוה ארתחו ואם היה מנסרין הנגר וקולפן במלקט ובריהיטי ומסר הקליפה של גז היין סגי בזהי בלא עירוי דהא כי נעבד להו עירוי אינו מפליט עירוי כי אס כדי קליפה כו': רבא כי משדר אהו גולפי אבירציהו וחתים אהו אבירציהו. שומעין מהכא דישאל השולח חביות ריקניות בנית עובד כוכבים אז מעיר לעיר כדי לתקן צריך לחותמן מנפנים בגחלת או בלחן רכה שהיא כחלן סיד כדי שהיא יכיר אס העובד כוכבים נתן לתוכן יין מיהו יש לדמות דדוקא לדידהו שהיו חביות שלהם קטנים ונחמין לתת לתוכן יין ולעומת מיד אכל חביות שלנו שהם גדולים ואינם נחמין לתת לתוכן יין ולעומת מיד אין לחוש ואין צריך לחותמם ומכל מקום טוב להחמיר:

